

Tematicky zásadní jsou v publikaci kapitoly „Alois Kareš jako vystěhovalecký agent“ a „Alois Kareš jako mecenáš a podporovatel“. Autoři v nich informují o Karešových spolupracovnících, korespondenci s klienty, o jeho zprostředkovatelské, zasílatelské a směnářské činnosti, o střetech s konkurencí i podpoře, kterou nabízel rodnému městu Vamberk, pražským muzeím i Národnímu divadlu, krajanům, osobnostem veřejného života a různým spolkům a institucím, jichž byl členem. Díky odborné práci Kareše a Hostinského se na světlo dostaly dokumenty svědčící o neobyčejné štedrosti a velkorysosti. Svědčí nejen o jeho schopnostech a angažovanosti, ale i úctyhodném postavení ve společenských kruzích a vážnosti, které se těšil. O to smutnější jsou pasáže o pomluvách a krivých obviněních. Autoři navíc popsali přepravní podmínky a zpracovali seznam vystěhovalců, Karešových klientů, jak z Vamberka a okolí z let 1852–57, tak částečně z Čech a Moravy z let 1856–85.

Martin Kareš a Jiří Hostinský sepsali úctyhodné dílo, kterým zařadili Aloise Kareše mezi vůdčí osobnosti umožňující masové vystěhovalectví z českých zemí do Ameriky od poloviny 19. století. Bez něj by se tyto procesy odvíjely jinak. Kniha zachycuje podrobně nejen Karešův osobní i profesní život a roli klíčového jedince a aktivisty, který byl pro desítky tisíc lidí mostem mezi kontinenty, ale mapuje také dějiny vystěhovalectví a mořeplavectví vůbec. Díky ní tak A. Kareš vstoupil do dějin 2. poloviny 19. století nejen jako představitel úspěšné obchodní a vystěhovalecké společnosti, ale také jako člověk, který byl pro vystěhovalce zárukou, že dojdou do cíle.

Jde o knihu vědecky fundovanou, detailně historicky zpracovanou, opírající se o primární prameny a nabízející jejich čtivou syntézu, a umělecky krásnou. Věřím, že se dostane do rukou mnoha čtenářů a zaujme odpovídající místo v českých dějinách i Náprstkově muzeu.

Eva Eckert (Anglo-American University, Praha)

Marek Jakoubek – Vladimír Penčev. Češi a Slováci v Bulharsku. Příspěvky ke studiu české, slovenské a československé krajanské přítomnosti v bulharských zemích. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2022. 215 s. ISBN 978-80-7325-548-0

Česká bulharistika patří mezi tradiční a bohatě rozvinuté vědecké

oblasti přinejmenším v evropském kontextu. Zájem českých badatelů

poutá především období od poslední třetiny 19. století, kdy se po osvození Bulharska z osmanského područí naplno rozvinuly česko-bulharské vztahy, stovky Čechů odešly do Bulharska pracovat, podílely se na ustavení některých zásadních státních, kulturních i vědeckých institucí (bratři Jirečkové, Jan Mrkvička, Vladimír Sís a jiní), a položily tak základ velmi plodné a obohacující spolupráce, která s několika výkyvy trvá naštěstí dodnes. I v rámci slovanské vzájemnosti patří česko-bulharské vztahy mezi nadstandardní.

Český etnolog, balkanista a bulharista Marek Jakoubek ve spolupráci s bulharským bohemistou, etnologem a slavistou Vladimírem Penčevem připravili publikaci mapující vybrané oblasti česko(slovensko)-bulharských vztahů.

Po rámcovém úvodu, v němž Marek Jakoubek hodnotí období rozpadu Československa a problémy, které tím českým a slovenským krajanům v Bulharsku vznikly, následuje kapitola Vladimíra Penčeva *O invazi Čechů do osvobozeného Bulharska*, v níž třídí české migrační proudy podle původu včetně trvale usídlených imigrantů v obci Vojvodovo. V další kapitole Jakoubek detailněji přibližuje nalezený rukopis „Přínos Čechů Bulharsku“ vytvořený v roce 1968 a uložený v archivu Československého klubu T. G. Masaryka v Sofii. Ač se autora zatím nepodařilo identifikovat, vytvořil důkladný a důležitý text osvětlující především

české působení v Bulharsku z let před 1. světovou válkou s přesahy do doby meziválečné. Že se jedná o neocenitelný zdroj informací asi není třeba dodávat. Třetí oddíl je zasvěcen imigraci Slováků do severozápadního Bulharska v letech 1884–1907. Penčev zde na konkrétních datech ukazuje směry a sílu novousedlických proudů, které označujeme, jelikož šlo o Slováky jižních Uher (dnešní Vojvodina, jihovýchodní Maďarsko a část rumunského Banátu), jako druhotnou či následnou migraci. Slovenská diaspora byla výrazně redukována, podobně jako česká, po 2. světové válce, kdy se na výzvu československé vlády většina Slováků přestěhovala „zpět“ do Československa (byť do obcí v jiných krajích, než ze kterých jejich předci vyšli). Ve čtvrté kapitole prezentuje Jakoubek v přepisu *Zprávu Československého národního domu T. G. Masaryka v Sofii – Bulharsko* z roku 1932. Po úvodním komentáři a edičních poznámkách následuje vlastní text zprávy, který opět přináší množství zajímavých a důležitých detailů ze života bulharských Čechů a Slováků v meziválečné době. Pátá část publikace se zabývá českými místními názvy v bulharském prostředí. Jedná se vesměs o názvy obcí, které byly přejmenovány. Většinou turecké názvy byly nahrazeny příjmeními významných českých osobností, které v Bulharsku působily. Na pobřeží Černého moře tak nalezneme obec *Škorpilovci* (Шкорпиловци), pojmenovanou

podle bratrů Škorpilů, zakladatelů bulharské archeologie a muzeologie, dále osadu *Jirečkovo* (Ииречково) v pohoří Strandža, jež dostala nové jméno na počest Konstantina Jirečka, balkanisty, historika a byzantologa. V bulharských městech dále nalezneme velké množství ulic pojmenovaných po Čechách působících v Bulharsku. Asi nejexotičtějším příkladem úcty k těmto Čechům představuje pojmenování jednoho z mysů na Smithově ostrově (Jižní Shetlandy v Jižním oceánu) podle K. Jirečka a *Škorpilův ledovec* přímo v Antarktidě (pobřeží Loubet). Penčev zde také zmiňuje pamětní desky a sousoší věnované bulharským Čechům. Poslední část publikace tvoří další edice dokumentu, tentokrát jde o text Jaroslava Štercla, tehdejšího předsedy Československého národního domu T. G. Masaryka v Sofii, *Čechoslováci v Bulharsku*

z roku 1950. Marek Jakoubek článek uvádí objasněním proměn českého badatelského zájmu o bulharská témata a místo, které v něm Šterclův rukopis má.

Publikaci pak uzavírají medailonky obou autorů a anglické summary. Literatura a prameny jsou uvedeny u každé kapitoly samostatně.

Knihu Češi a Slováci v Bulharsku lze právem považovat za další důležitý zdroj informací (zde i pramenných) pro pochopení česko(slovensko)-bulharských vztahů v minulosti i současnosti. Neboť právě v dějinách a kultuře moderního Bulharska zanechali zejména Češi velmi výrazný otisk, a to téměř výhradně v pozitivním smyslu. I v rámci studia českých dějin a mentality hraje české exposé v osvobozeném Bulharsku a dobách následujících výjimečnou a bohužel stále ještě nedocenenou roli.

Jaroslav Otčenášek (EÚ AV ČR, v. v. i., Praha)

Jana Poláková. Dva životy, dvě kultury, dvě země. Řekové na českém území od 2. poloviny 20. století do současnosti. Brno: Nadační fond Hellenika, 2020. 313 s. ISBN 978-80-210-9665-3

Brněnská etnoložka Jana Poláková ve spolupráci s nadačním fondem Hellenika řecké minority v ČR, Moravským zemským muzeem a Masarykovou univerzitou v Brně připravila vcelku objemnou, krásně vypravenou a především velmi přínosnou publika-

ci věnující se českým Řekům a „lidem kolem nich“. Kniha je pojata poněkud netradičně, nejde o klasickou odbornou monografii, ale o kombinaci odborného textu a interview se zástupci řecké minority v ČR doplněnou o osobní fotografie respondentů.